27/11/2021

Η ΠτΔ στα εγκαίνια της έκθεσης «Φιλελληνισμοί, 1780-1860» στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

/ Επικαιρότητα

Η Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου εγκαινίασε την περιοδική έκθεση «Φιλελληνισμοί, 1780-1860» στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού την Παρασκευή 26 Νοεμβρίου 2021.

«Το φιλελληνικό κίνημα δεν έσβησε μετά τη λήξη του πολύχρονου και πολυαίμακτου αγώνα των Ελλήνων για την ανεξαρτησία. Εικαστικά φιλελληνικά έργα θα εξακολουθήσουν να παράγονται σε βάθος χρόνου, αρκετό καιρό μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας, κατά τον προχωρημένο 19ο αιώνα. Για δεκαετίες, η Ελλάδα καταλαμβάνει κυρίαρχη θέση στον οπτικό πολιτισμό της Δύσης. Και δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι η συνολική εικόνα που έχουμε σήμερα για την Ελλάδα της Επανάστασης είναι, κατά κύριο λόγο, αυτή που έχουν αποτυπώσει οι ξένοι, φιλέλληνες καλλιτέχνες», τόνισε μεταξύ άλλων στον χαιρετισμό της η κα.

Σακελλαροπούλου.

Ακολουθεί ο χαιρετισμός της κυρίας Σακελλαροπούλου:

«Το φιλελληνικό κίνημα άρχισε να διαμορφώνεται κατά τα τέλη του 18ου αιώνα παράλληλα με τα πρώτα επαναστατικά σκιρτήματα των υπόδουλων Ελλήνων, κορυφώθηκε με την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης και διήρκεσε ως το τέλος της, αυξομειούμενο ως προς τη δράση και το διεθνές ενδιαφέρον. Παρέσυρε όλη σχεδόν την Ευρώπη και την Αμερική, προκάλεσε τη σύσταση φιλελληνικών επιτροπών σε διάφορες χώρες, κυρίως τη Γερμανία, την Ελβετία, τη Γαλλία, την Αγγλία και τις ΗΠΑ για την ενίσχυση, υλική και ηθική, του Αγώνα και φλόγισε τις καρδιές των νέων που κατέφθαναν κατά κύματα στην Ελλάδα για να πολεμήσουν στο πλευρό των εξεγερμένων.

Στην Ευρώπη, ιδιαίτερα, εκτός από τις ανατρεπτικές φιλελεύθερες ιδέες που καταλάμβαναν συνεχώς έδαφος, το φιλελληνικό ρεύμα θα το ευνοήσουν και οι πολιτικοστρατιωτικές συνθήκες: στη Γαλλία, μετά την παλινόρθωση των Βουρβώνων, οι απόμαχοι των ναπολεόντειων πολέμων, και στην Ιταλία, μετά από τα αποτυχημένα κινήματα του Πιεμόντε, της Σικελίας και της Νάπολης, οι ανεπιθύμητοι στη χώρα τους αγωνιστές, αναζητούν ιδεολογική και οικονομική διέξοδο στον ελληνικό Αγώνα, ενώ στη Γερμανία η στροφή των διανοουμένων προς τη μελέτη της κλασικής αρχαιότητας σε συνδυασμό με το φιλελεύθερο πνεύμα και τον ρομαντισμό της εποχής δημιούργησαν ευνοϊκό κλίμα για την ελληνική υπόθεση. Ανεξάρτητα όμως από τα κίνητρα και τις μορφές που πήρε ο φιλελληνισμός, ανεξάρτητα από το αν εκκινούσε από τη συμπάθεια προς έναν χριστιανικό λαό που καταδυναστευόταν από μια αλλόθρησκη εξουσία, από τον θαυμασμό προς την πολιτιστική κληρονομιά της αρχαίας Ελλάδας, ή από την απέχθεια προς την φαυλότητα και την τυραννία και την υποστήριξη της ιδέας της αυτοδιάθεσης των λαών, γεγονός είναι ότι επηρέασε βαθιά την κοινή γνώμη και άσκησε έντονες πιέσεις στις κυβερνήσεις των Μεγάλων Δυνάμεων.

Ήταν ένα κίνημα με ακατανίκητη ορμή: εξαπλώθηκε σε όλα τα κοινωνικά στρώματα και σε όλες τις πολιτικές τάσεις· βρήκε έκφραση σε όλες τις τέχνες, τη ζωγραφική, τη μουσική, τη λογοτεχνία, πέρασε στην καθημερινότητα μέσω των χρηστικών αντικειμένων, έγινε μόδα. Από τον Σατωμπριάν, πρόεδρο της φιλελληνικής επιτροπής του Παρισιού, ως τον Βικτόρ Ουγκώ και τον Ευγένιο Ντελακρουά, από τον λόρδο Μπάιρον και τον Σέλεϊ ως τον Γκαίτε και τον Χαίλντερλιν, από τον Ροσίνι και τον Μπερλιόζ ως τον Αντάμ, οι πάντες εμπνέονται από αυτήν την αντιπαράθεση Δαβίδ και Γολιάθ, όπως έβλεπαν οι Ευρωπαίοι ρομαντικοί την αναμέτρηση της μικρής Ελλάδας με την πανίσχυρη οθωμανική αυτοκρατορία.

Μας συγκινεί η σκέψη των μουσικών βραδιών, όπου εκτελούνταν φιλελληνικά τραγούδια – πάνω από τριακόσια υπολογίζουν οι ερευνητές ότι κυκλοφορούσαν στους φιλελληνικούς κύκλους – και ακολουθούσε έρανος υπέρ του ιερού σκοπού των Ελλήνων. Μας εντυπωσιάζει η διείσδυση των φιλελληνικών αναπαραστάσεων στον κοινωνικό βίο των Δυτικών, μέσω ειδών καθημερινής χρήσης, σαπουνιών, μυραλοιφών, ποτών, ακόμη και υφασμάτων: στην αγορά του γυναικείου ιματισμού λανσάρονται «ελληνικές» διακοσμητικές ταινίες και ζώνες σε άσπρο μπλε, ενώ μετά την άλωση του Μεσολογγίου το γκρίζο ύφασμα που προοριζόταν για ανδρικά κοστούμια θα ονομαστεί “Gris de Missolonghi”. Σκηνές που απεικονίζουν μάχες σώμα με σώμα των Ελλήνων με τους Οθωμανούς, διπλωματικές διαπραγματεύσεις, μορφές αγωνιστών, ζωντανεύουν σε πορσελάνινα σερβίτσια φαγητού ή τσαγιού, παραγόμενα μαζικά στα γαλλικά εργοστάσια φαγεντιανής και πορσελάνης. “Ελληνικά θέματα” αναπτύσσονται σε δεκάδες παραλλαγές, οι οποίες αναπαράγονται με τη σειρά τους σε εκατοντάδες, αν όχι χιλιάδες, αντίτυπα η κάθε μια, διαδίδοντας έτσι την ελληνική επικαιρότητα και ενισχύοντας το ρομαντικό και αγωνιστικό φαντασιακό των Ευρωπαίων.

Το φιλελληνικό κίνημα δεν έσβησε μετά τη λήξη του πολύχρονου και πολυαίμακτου αγώνα των Ελλήνων για την ανεξαρτησία. Εικαστικά φιλελληνικά έργα θα εξακολουθήσουν να παράγονται σε βάθος χρόνου, αρκετό καιρό μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας, κατά τον προχωρημένο 19ο αιώνα. Για δεκαετίες, η Ελλάδα καταλαμβάνει κυρίαρχη θέση στον οπτικό πολιτισμό της Δύσης. Και δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι η συνολική εικόνα που έχουμε σήμερα για την Ελλάδα της Επανάστασης είναι, κατά κύριο λόγο, αυτή που έχουν αποτυπώσει οι ξένοι, φιλέλληνες καλλιτέχνες.

Με ιδιαίτερη χαρά, λοιπόν, εγκαινιάζω την έκθεση “Φιλελληνισμοί, 1780-1860”. Φωτίζοντας τις πολλαπλές πτυχές του φιλελληνικού κινήματος, μας μεταφέρει σε

μια εποχή υψηλών ιδανικών, ρομαντικών προσδοκιών και πάθους για την ελευθερία, και ανανεώνει την ευγνωμοσύνη του έθνους μας προς τους φιλέλληνες και την προσφορά τους».